

بیر نئچه سؤز

مترقى ايرانلى ترك روشنفکرلر جمعيتيينين اورگانى اولان "بېرىلىك" ھابنله "ارك" مجله سى منتشر اولاتدان برى حرمتلى اوخوجولاريميز چوخلۇ مكتوبلار يازىب آنا دىليمىزدە سياسى و ادبى منبعلىرىن اولماماسىندان و يا آزلىغىندان شكايت لنميش و بو بوشلوغۇ دولدورماغى طلب نتىش و ندىرلر.

دوغورдан دا منحوس ۲۸ مرداد كودتاسىندان بو طرفه اروپا و آمریکادا فعالىت ئده ن ماركسىست سازمانلار و اونلارين اورگانلارينين ملى مسئله يه اهمىت وئرمە مە سى نتيجه سىنده بو نولكە لرده منتشر اولان ماھنامە لر، مجله لر و كتابلار آنچاق فارس دىلينىدە اولموش و محروم ايران ملتلىرىنин، اوجمله دن ايران ترکلرىنин دىلينىدە هەنج نە منتشر اولماميشدىر. بو بوشلوغۇن يارانماسىندا ايرانلى ترك روشنفکرلرىنин كناھى آز اولماميشدىر. چونكە بو بوشلوغۇ دولدورماق اونلارين ملى و وجданى وظيفە سيدى. لاكن خلقىمизين دىدىكى كىمى اونلار، ايگەنە كىمى، ھامىنى بزە مىش وئوزلىرى لوت گز مىشلر. خوشبختانه جمعييتىمizin مطبوعاتى ياييانلادان برى جوانلاريميز بو بوشلوغۇ دويموشلار. بوايىسە اميد وئريجى دىر. شبەه نتميرىك كە، جوانلاريميزين هر طرقلى كمگىلە جمعييتىمiz بۇ بوشلوغۇ دولدورماقدا وار قوه سىلە چالىشاجاقدىر.

آنا دىليمىزدە سياسى منبعلىرىن آزلىغى تكجه گونلوك مطبو عاتىن اولماماسىندان ايرە لى گلمە مىشدىر. بونون دىيگر سىبىي اوندان عبارت دير كە، وطندن خارجده ايران خلقىرىنин مبارزە تارىخينە عايد سياپى اثرلر و سندىردىن آنچاق فارس دىلينىدە اولاتلارينى نشر نتمگە فكر وئرمىشلر. بير صورتىدە كە، بۇ سندلر و اثرلرىن بؤيۈك

حصه سی ایران ترکجه سینده دیر. نمونه ایچون ۱۳۲۴ - ۱۳۲۵ نجی ایلده بیر ایل آذربایجان ملی حکومتی دورویارانمیش مطبوعات، نشر اولونموش سیاسی-اجتماعی اثرلری گؤسترمک اوilar که، ایران خلقترینین مبارزه تاریخینین ان يارارلى و آموزنده صفحه لریندن دیر.

ایلک باخیشدا ئاله نظره گله بیلرک، بو سندلرین ترکجه اولماسینا گۈرە ناشرلر چتىن لىك چكمىشلر. لاكن مسئلە بىلە دىيىلدير.

مثال ایچون مزدک انتشاراتينين نشرياتينا اشاره ئتمك اوilar. مزدک انتشاراتى ایران خلقترینین مبارزه تاریخین جوان نسله تامامىلە نورتولۇ اولان سندلرینى چاپ و نشر ئتمكلە بؤيووك خدمت ئتمكده دير. حتى بو نشريات فرانسە، روس و ترك دىللریندە اولان بعضى قدیم سندلرین فارسجا ترجمە سىنى وئرمىكە بؤيووك خدمت ئتمىشدىر. بو نشريات مرحوم پىشه ورينىن حياتى و اونون "آژىر"دە كى مقالە لریندن بعضى سىنى چاپ ئتمكده دە مثبت ايش گۈرموشدور. لاكن پىشه ورينىن اجتماعى فعالىتىنин ذирود سى "آژىر" روزنامە سى دىليل، ۲۱ آذر نھضتىنە كى فعالىتى و رهبرلىكى دير. لاكن مزدک انتشاراتى نە تكجه پىشه ورينىن بودوركۇ فعالىتىنى عكس ئاده ن اثرلرین اصلى و يا فارسجا ترجمە سىنى نشر ئتمە بىر، بلکە ۲۱ آذر نھضتىنە دشمنلارى و غرض ران شخصلار طرفىندە يازىلمىش كوتە بىنانە و غرض آلود مقالە لرى تارىخى سندلر كىمى چاپ و منتشر ئىدیر. / باخ. اسناد تارىخى جنبش كارگرى سوسىال دموكراسى و كمونىستى ایران. بنگاه انتشارات مزدک. جلد سوم، ايتاليا. ۱۹۷۲ / . بونونلادا بو بؤيووك اجتماعى انقلابى اوخوجونون نظرىنده آچالماغا چالىشىر و بىلە ليكلە دە ناشر ۲۱ آذر نھضتى و عمومىتە وطنىمېزىن محروم ملتلىرىنин مللى آزادلىق حركتارينە اولان منفى مناسبتىنى نمايش نتدىرىر. ۲۱ آذر نھضتىنە دايىر سندلرین اصلى و يا ترجمە سىنىن چاپ ندىلەمە مە سىنىن اساس سببى دە بودور.

۲۱ آذر نهضتی، هابله آذربایجان ملی حکومتینین بیراپلیک حکومتی دور و ایراندا انقلابی نظریه نین تطبیقی يولوندا ان قیمتلى تجربه لر الده ئىدیلمىشdir. بو تجربه لر پیشه ورینین بو دوركو مقاله لرى و هابله ملی حکومت دور و چاپ اولونموش روزنامه لر و كتابلاردا منتشر اولموشدور. "آذربایجان"، "آزاد ملت"، "جودت"، "زنجان"، "جوانلار"، "یننى شرق"، "دموکرات"، "و ساييره روزنامه و مجله لر، هابله "شهریورین اون ایکیسى"، "قىزىل صحيفه لر" و ساييره سیاسى كتابلارى نمونه گؤسترەمك اوilar كە، ناشرلار اونلارین آدلارىنى بىلە چىمكدىن خوددارلۇق ئتمىشلر. بونون دا نتىجه سىنده بو گون آتا دىليمىزدە سیاسى منبىلر اولدو قجا آزدىر. خوشبختانە بېرەدە وطن پرور روشنفکرلرین تشبىۋ ايلە ۲۱ آذر نهضتىنین رھرى بۇيۈك انقلابچى و آذربایجان خلقىنин ايگىت و متىفرى اوغلو پیشه ورینين "۲۱ آذر" و "سەنچىلەميش اثرلرى" چاپ و منتشر اولموشدور. بو اثرلرین چاپا حاضرلانماسىندا آز زحمت چكىلەمە مىشدىر و بو زحمتلى تقدىرە لايدىر. متأسفانە بو كتابلارى الدە نىتمك ھەر يېرده ممکن دىئىل دىير.

بوتون بو خصوصىتلارى نظرە آلاراق مترقى ايرانلى ترك روشنفکرلر جمعىتى "شهریورین اون ایکی سی" كتابىنى چاپ ئىبيب حرمتلى اوخوجولارین دىسترسىنده قويور.

كتابى ھامبورك كتابخانە سىنەن الدە ئىتدىگىمiz نسخە سىنەن شىكلەندىن چاپا حاضرلادىق. كتابىن متنىن معلوم اولور كە، او سرعتلە حاضرلائىب چاپ ئىدلىمىشدىر. حققتاھە ملی حکومت دوروايشىن چوخلۇغۇ و سیاسى گرگىن لىك فرقە رھبرلىينە اساسلى چاپ ايشلىلە مشغۇل اولماق امكاني وئرمىردى. بو سېبلەدن كتابدا سۆز و حتى جملە دوشىمە سىنە، مطبعە سەھولرىنە و بازى خطلارينا چوخ تصادف ئىدير دىك. كتابىن بو شىكلە چاپى دىليمىز، ادبىاتىمىز و سیاسى مبارزە تارىخىمiz اىچون لايق اولمازدى. بونا گۈرە دە جمعىتىن مركزى ھىنتى آتا دىليمىزى ياخشى بىلەن و ۲۱ آذر نهضتىنە اشتراك ئتمىش عضولارىنин بېرىنەن خواهش ئىتدى

کە، اثرى دقتله او خويوب اونون سوز دوشوملىرى و مطبعه سھولرينى دوزلتىين. بو يولاش بىر شرفلى ايشى ملى بير وظيفه كىمى لياقتله يېرىنە يېتىرىدى. بىلە لىكلە دە كتاب حاضركى شىكىدە چاپا حاضرلاندى.

"شەريورىن اون ايکى سى" كتابى، ايندىيە قدر او خودوغۇنۇز ماركسىزم ائىرلىرىنин چوخو كىمى، صرف نظرى بىر اثر دىيلidir. بو كتاب دا چوخ ملتلى وطنيمىزدە انقلابى نظرىه نىن حياته كىچىرىلمە سىنى او خويورسوز. پىشە ورى سالۇنى سوسىاليست و انقلابچى دىيلidir. او عمل آدامى ايدى. او يازىرىدى: ((ماركسىزم- سوسىاليزم تۈرلىرىنى تكرار، ئىتمك ماركسىست و سوسىاليست اولماق اىچون كافى دىيل. اونو حياته كىچىرمك اصل شرطدىر.)) / پىشە ورى. ۲۱ آذر. ۱۳۴۰. ص ۱۰۱. پىشە ورى ماركسىزم- سوسىاليزم تۈرلىرىنى چوخ ملتلى وطنيمىز ايراندا حياته كىچىرمگە چالىشىرىدى و بو چالىشمالار "شەريورىن اون ايکىسى" كتابىندا عكس اولموشدور.

بو كتابى او خودوقدا گۈزۈرۈك كە، طبقاتى و ملى مبارزه نىن كىسگىن شىكىدە تظاهر ئىتىگى بىرئولكە دە نىجه بىر ايکى مبارزه نى بىرلشىرىپب دوزگۇن شعارلار و ئىركەلە گىنىش خلق كتلە لرىنى، بوتون ملى- مترقى قوه لرى حركتە جلب ئىتمك، اونلارى سرعتتە متشكل ئىتمك و قوتلى حزب ميداناڭ ئىتىرمك اولار. بو كتابى او خودوقدا مشاهىدە ئىدىرييک كە، انقلابا حاضرلىق دوروندە ارتىجاعين فتنە كارلىق لارىنى نىجه افساء ئىتمك اولار و اونون خلق داخلىنده ياراتدىغى ناراضى ليقىدان نىجه بىردارلىق ئىتمك لازمدىر.

ملي و انقلابى بىر حكومت قورماغىن يوللارى و اونون اىچون نە كىمى ايشلىرىن گۈزۈلمە سىنىن لازم اولدوغۇنو بو كتابدان آيدىن ئويىرنىمك اوللور. او خوجو ئويىرنىر كە، ايراندا ملي انقلابى بىر حرڪت قورماق ايشىنە نىجه خلقى بىر ايشه جلب ئىتمك، اونو بىر ايشىدە شرىيک ئىتمك، داها دوغروسو اونون الىلە بىر ايشى گۈرمك لازمدىر و

نجه و هانسی شعارلارلا بوتون ملى- مترقى قوه لرى بېرىشىدەر بېامپريالىزم و ارجاع علیهينه يۈلتۈمك ممكىن دور.

"شهریورین اون ایکیسى" كتابىندا اوخويوروق كە، فرقە ننجە انقلابىن سلاحلى قوه سى اولان "فدانيلر" تشكىلاتىنى يارادتى و اونون گوجايلە نە شىكلە ارجاعى حكومتى و اونون سلاحلى قوه لرىنى ترك سلاح ئىدىب حاكىمتى نۇز الينه آلدى.

كتابدا اوخويوروق كە، پىشە ورىيەن رەبىلىگى آلتىندا فرقە ننجە دولت اردوئارىنى تسلیم ئىدىرىدی، ننجە ملى حكومت قوردو و بو ملى حكومت ننجە نۇز پروگرامىنى خلقين ملى و اقتصادى احتىاجلارى اساسىندا دوزلدىب اجرا نىتمكە باشلادى.

كتاب ئوپىرىدىر كە، خلقدن دوغان ملى- انقلابى بېر حكومت ننجە محروم ملتىن ملى طلباتىنى تختە چىخاردار و هانسى يوللارلا ضد خلق حكومتىن ياراتىدىغى اجتماعى دردىرى ساغالىتماغا باشلار و انقلابىن كىشىگىننە دايىان خلق قوشۇنو يارادار.

"شهریورین اون ایکیسى" كتابى ئوپىرىدىر كە، ایران دا تورپاق مسئله سىنى ننجە دوزگۇن و حقىقى شىكلە، نۇزوودە سرعتلە حل نىتمك اولار.

بو كتابدان ئوپىرنىرىك كە، ايراندا نە شىكلە ملى و طبقاتى مبارزە نى بېرىشىدەر مک، ملى منافعىلە فعلە- كىندلى طبقە سىنinin منافعى آراسىندا دىمالكتىكى وحدتى تاپىپ اونلارى واحد انقلابى هدفە دوغرو يۈلتۈمك اولار.

مىلە انقلابى حكومت ارجاع و دىكتاتورلۇغۇن بوتون نشانە لرى، مجسمە لر و قالىقلارىنى آرادان آپارىپ اونون يېرىنە خلق قەھرمانلارى هيكلەرنى قويىمالى و بونۇندا ئولىكە دە يېنى دورون باشلانماسىنى بىلدىرمە ليدىر. آذربايجان ملى حكومتى بېر اىليليك قىسا عمروندە بو ايشى گورمگى اونوتىمادى و رضاخانىن هيكلەرنى يېرىنە سردار ملى ستارخانىن هيكلەنى قويدۇ. حاضركى كتابدا بو ايشىن اهمىتىنى پىشە ورىيەن دىلىينىن اوخويورسوز.

۲۱ آذر نەھضتىنەن بۇ گونە قدر سلطنت رژىيمى، ساتقىن حاكىمە هىئت و ملى آزادىليغىن دشمنى اولان بوتون شوينىتلەر بۇ نەھضتە تجزىيە طلب لىك دامغاسى

وورماغا چالىشمىش و چالىشىلار. "شهرىورىن اون اىكىسى" كتابىنى اوخودوقدا بو سوزلىرىن آلاقاچاسينا بير تهمت و افترا اولماسىنى آيدىن گۈروروك.

خلاصە نىميش اولساق "شهرىورىن اون اىكىسى" كتابى ماركسىزم نظرىيە سىنinin چوخ ملتلى ايراندا پراكىتكى شىكلە اجرا يوللارىنى ئويىدىر. دموکراتىك انقلابا حاضرلىق، اونون كىچىرىلمە سى و غلبە سىندىن سونرا عملدە گورولە جك ايشلر بارە دە گىنىش تصور يارادىر.

"شهرىورىن اون اىكىسى" كتابىنى دقتە اوخوياق. هر بير حقيقى انقلابچى ايرانلى يچون لازمدىر.

ايرانلى مترقى ترك روشنفڪرلر
جمعييتىنин مرکزى هيئتى.

كتاب منبع سى: شهرىورىن اون اىكى سى

١٣٢٤ - ١٣٢٥

آذربایجان دموکرات فرقە سىنinin بىرنجى ايل دونومى مناسبتىلە
مرکزى تبلیغات شعبە سىنinin نشرىيە سى
تبريز ١٣٢٥

تايپ الين: ياشار آذرى

كتابخانانين اينترنت آدرسە: <http://www.javaan.net/nashr.htm>

پست آدرسە: BM IWSN, London WC1N 3XX, UK

ايمل آدرسە: yasharazarri@yahoo.com

نشر كارگرى سوسىالىستى نين مسئولە: ياشار آذرى

تايپ الين تاريخ: ١٣٨٥